

Lapptest

Läkarboken Duodecim (14.5.2014)

Anvisningen uppgjord av Anna Hannuksela-Svahn, specialist i hud- och könssjukdomar

Med lapptester, dvs. epikutantester undersöker man långsam allergi, vanligtvis långsam kontaktallergi. Kontaktallergi orsakas vanligtvis av småmolekylära kemikalier såsom nickel, kobolt, ämnen som används vid tillverkning av gummi, konstgjord harts, dofter, naturharts, konserveringsämnen som används i kosmetika och tvättkemikalier samt mörk hårfärg.

Testämnen

Största delen av ämnen som orsakar kontaktallergi blandas med vaselin, eller ibland med vatten eller alkohol. Testämnena har i allmänhet sammanställts till testserier. Sådana är bl.a. en grundserie, en hudvårds- och konserveringsmedelsserie och en frisörserie. Det finns tillgång till flera hundra allergener som är blandade i vaselin och apoteken kan tillverka fler av dem enligt hudläkarens anvisningar.

Utförande av testerna

I allmänhet används en kupmetod där 20 mikroliters testkupor i aluminium har installerats färdigt på en akryllimstejp som inte irriterar huden. Allergenerna sätts i testkuporna och tejpens limmas fast på huden på övre ryggen i två dygn. Som testområde kan man också använda nedre ryggen och den yttre sidan av överarmen. Testområdet får inte vårdas med kraftig kortisonsalva, takrolimus- eller pimekrolimussalva. Huden får inte heller utsättas för upprepat UV-ljus på ett par veckor före testerna. Det får inte finnas eksem på testområdet. Hudområdet ska inte tvättas innan testerna har avlästs andra gången och under denna tid ska man även undvika att svettas. Testerna kontrolleras för första gången i samband med att de tas bort efter två dygn. Testerna avläses andra gången 2–3 dygn senare, ibland ytterligare en gång efter 7–10 dygn.

Avläsning och tolkning av testerna

Testresultatet kontrolleras en eller två gånger, ibland tre. Den viktigaste avläsningen utförs 4 dagar efter att testerna påbörjats. Endast en rodnad på teststället får beteckningen +, rodnad och svullnad +, rodnad, svullnad och små kvisslor på testområdet ++ och rodnad, svullnad och små vätskefyllda blåsor +++. Irritationsreaktioner antecknas med beteckningen IR, se bild 1. Avläsningen av resultaten från lapptest kräver erfarenhet. Det förekommer ofta variationer mellan enskilda testavläsares tolkningar av testresultatets styrka. Mellan oerfarna läkare kan variationen vara upp till 50 %.

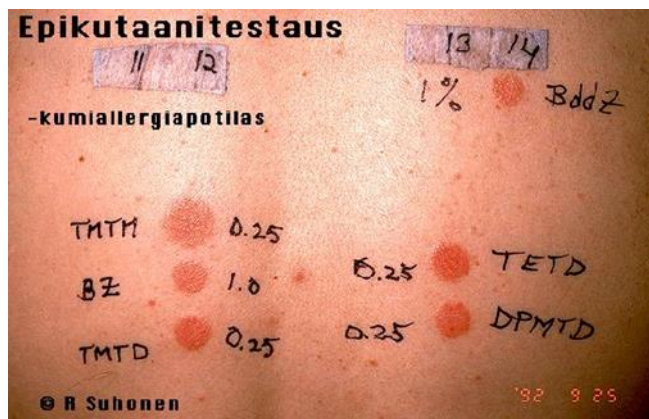

Bild 1. Gummiallergi (epikutantest)

Vid kontaktallergi betyder + nästan alltid irritation men inte allergi. + kan innebära allergi eller irritation. I lapptestresultaten innebär +++ oftare allergi än irritation, +++ innebär i praktiken alltid allergi. Om det är fråga om ett ämne som är viktigt med tanke på eksem utförs lapptestet ibland på nytt. Alternativt utreds ämnets betydelse för allergin med en utspädningsserie eller ett brukstest.

Kontaktallergi kan försvinna

Ett positivt lapptestresultat (+, ++ eller +++ reaktion) framträder endast med cirka 50 %: s sannolikhet i lapptest som utförs 6 mån.–2 år senare. Kraftiga reaktioner (+++) framträder mer sannolikt på nytt än svaga reaktioner (+).

Att testresultatet blir negativt kan bero på många orsaker. Av dessa är de viktigaste följande: 1) det första testresultatet är felaktigt positivt, 2) allergin har försvunnit, 3) det nya testresultatet är felaktigt negativt. Enligt undersökningar är de två första ovan nämnda alternativen mer sannolika än det tredje alternativet.